
van	afdeling	Datum	Contact
Bram Silkens/ Bernard Meijlink	Ruimtelijk Beleid	13-10-2014	Walcherse Archeologische Dienst (gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen) postbus 70 4330 AB Middelburg b.meijlink@middelburg.nl (06-52552925) b.silkens@middelburg.nl (06-50850164)

Contactgegevens informatieaanvrager

naam: Gemeente Middelburg

contactpersoon: Erwin Veldman

onderwerp

Definitief Archeologisch Onderzoek plangebied Hazenburg II - Arnemuiden

Locatiegegevens:

Adres: Derringmoerweg

Plaats: Arnemuiden

Gemeente: Middelburg

Aanleiding

Het onderzoek vindt plaats n.a.v. de plannen van de gemeente Middelburg voor de ontwikkeling van het plangebied als uitbreiding van de wijk Hazenburg. De te onderzoeken percelen waren tot voor kort eigendom van de familie Koster.

Vooronderzoek:

Op de historische kaarten is minstens vanaf de tweede helft van de 17^e eeuw in de noordwestelijke hoek van het plangebied een boerderij weergegeven. De kaart van Visscher-Roman uit 1655 toont ter hoogte van de huidige boerderij bebouwing. Het onderzoeksgebied lijkt nog leeg te zijn, maar mogelijk valt de huidige bebouwing niet helemaal samen met de 16^e-eeuwse. Op de kaart van Hattinga (ca. 1750) is de noordwestelijke hoek van het plangebied wel bebouwd. De kaart van Jacob van Deventer geeft een globale indruk van de omgeving van Arnemuiden en het plangebied. Op de onderzoekslocatie is nog geen bebouwing aanwezig, maar mogelijk geeft Van Deventer enkel de grotere boerderijen in het buitengebied weer. De mogelijkheid bestaat dus dat de 17^e-eeuwse boerderij teruggaat op een Middeleeuws gebouw.

Centraal over het plangebied liep in de 17^e eeuw ook een weg, die mogelijk ook een Middeleeuwse voorloper had. De Derringmoerweg volgt de loop van de kreekrug. Tot aan de ruilverkaveling in de tweede helft van de 20^e eeuw is het wegenpatroon nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Binnen het plangebied Hazenburg II zijn er de afgelopen jaren verschillende onderzoeken uitgevoerd. In 2007 voerde het bedrijf ARC bv hier een uitgebreid archeologisch booronderzoek en oppervlaktekartering uit. Hierbij werd een hoge concentratie Middeleeuws en Nieuwe Tijd aardewerk aangetroffen. Gezien de grote spreiding en de relatief grote fragmentatie van het materiaal bestaat de mogelijkheid dat het hier om opgebracht of verspoeld materiaal gaat.

In 2010 volgde een eerste proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) in de noordwestelijke hoek van het terrein, op het perceel waar de nieuwe boerderij van de familie Koster gebouwd zou worden. Een vondstmelding van twee baksteenovens, aan het licht gekomen tijdens de sanering van het voormalige boerderijterrein van Koster, werd eveneens door de WAD opgevolgd.

Eind 2013 groef de WAD verspreid over het gebied een tiental sleuven om de bodem op resten uit IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen te checken. Uit de eerste twee periodes werden geen restanten aangetroffen, mede door de uitvoerige Middeleeuwse moerneringswerken in het gebied. Op de getijde-inversieruggen (kreekruggen), ter hoogte van de Derringmoerweg en aan de zuidelijke en oostelijke zijde van het gebied werden talrijke sporen van Middeleeuwse bewoning aangetroffen. Het vermoeden was dat er zich meerdere boerderijerven op de locatie bevonden. Deze hogere zones in het landschap vormden immers vanaf de Vroege Middeleeuwen uitstekende vestigingsplaatsen.

Resultaten DAO

Tijdens het archeologisch veldwerk werden vier zones, gesitueerd op een kreekrug, binnen het plangebied onderzocht (fig.1). De verwachting uit het vooronderzoek dat er Middeleeuwse bewoning op deze plekken aanwezig was werd bevestigd. In alle werkputten werden meerdere sporen met Middeleeuws aardewerk gevonden. Het ging met name om greppels, kuilen, paalkuilen, karresporen en ophogingspakketten.

Met name de zuidelijke kreekrug (zone A), lijkt de kern van de bewoning in de tijd te zijn geweest. Hier werden verschillende oversnijdende greppels aangetroffen die tot diverse erven lijken te behoren. Om een beter zicht op de sporen te krijgen werd gebruik gemaakt van een drone met camera die luchtfoto's van het onderzoeksgebied heeft gemaakt. Deze opnames werden gemaakt door dr. Jeroen de Reu van het archeologisch bedrijf GATE Archaeology (fig.3). De opnames werden op basis ingemeten GPS punten gegeoreferereerd en vormen een bijzonder goede aanvulling op de klassieke dataset van de archeoloog (fig.2).

De aangetroffen erven hebben niet gelijktijdig bestaan maar vertegenwoordigen een opeenvolging van verschillende generaties bewoning. Het vondstmateriaal uit de sporen wijst op een periode tussen 900 en 1400. Binnen deze erven werden diverse paalkuilen en kuilen gedocumenteerd die duiden op een intensieve menselijke bewoning. Eén, mogelijk twee, plattegronden konden in kaart worden gebracht. Het leidt geen twijfel dat er zich binnen de diverse erfafbakeningen echter meer structuren moeten hebben bevonden. Deze konden echter niet of nauwelijks meer gereconstrueerd worden. Hiervoor zijn meerdere verklaringen denkbaar: Zo lijkt vanaf de 13^e/14^e eeuw funderen op poeren de voorkeur te krijgen op diepe paalfunderingen. Deze structuren blijven door de tijd minder goed bewaard en zijn bijgevolg voor archeologen minder goed herkenbaar. Hierbij komt dat de hoger gelegen kreekzone, waarop de Middeleeuwse bewoning zich bevindt, in de loop der eeuwen door landbouwactiviteiten afgetopt lijkt te zijn. Minder diepe grondsporen zijn in dit geval verdwenen. Het feit dat van de daadwerkelijk aangetroffen paalsporen nog slechts een restant in de bodem resteert, ondersteunt deze theorie. De diepere sporen als greppels en enkele kuilen zijn wel nog goed herkenbaar. Enkele van deze sporen leverden ook mooi vondstmateriaal op, zoals een fraai bewerkt benen schijfje (fig. 7) en een groot fragment van een zogenaamd 'strijkglas', een gepolijste glazen bol die werd opgewarmd en voor het strijken van kledij werd gebruikt.

In zone B en D werden sporen van ondermeer hooimijten gevonden. Deze zones werden geïnterpreteerd als perifere gebieden om de centrale woonkern in zone A.

In zone C kon bij de aanleg van een diep profiel een goed beeld verkregen worden op strijd van een Middeleeuwse boerengemeenschap tegen het oprukkende water van de zee voor de volledige bedijking van Walcheren (fig.6). In de bodemstratigrafie zijn de resten van een kreekje zichtbaar met daarlangs een oeverwal. Op deze hoger gelegen wal zijn een verschillende loopniveaus aanwezig, afgewisseld met overspoelingspakketten van zeeklei en bewust aangebrachte ophogingsniveaus. Een klein plaggendijkje aan de rand van de kreek toont aan dat de mens ook minstens op één moment in de tijd gepoogd heeft actief de kreek te verleggen of de begaanbare zone te verbreden.

Archeologisch onderzoek in het buitengebied kan naar gewoonte op minder publieke belangstelling rekenen dan onderzoek in de binnenstad. Toch konden we ook op deze opgraving rekenen op belangstelling van de pers en twee schoolklassen uit het Calvincollege. De leerlingen kregen op de opgraving een eerste beeld op het werk van archeologen en mochten vervolgens onder begeleiding zelf in kleine groepjes met schepjes en troffels in de weer om enkele Middeleeuwse sporen te onderzoeken op vondstmateriaal (fig.8 & 9). Met succes, zo bleek uit de goed gevulde vondstzakken!

Conclusie en Aanbeveling

Het archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat het plangebied Hazenburg II gedurende de periode 1000-1400 intensief bewoond is geweest. Hierbij werd het natuurlijke reliëf van het terrein optimaal benut voor de inplanting van (mogelijk meerdere) boerenerven. In het nog grotendeels onbedijkte Walcheren bleek de invloed van de zee nog erg sterk en meermaals werden de Middeleeuwers gedwongen ingrijpende maatregelen te nemen om het tij letterlijk te keren.

Gezien de omvang van het te ontwikkelen gebied en de dichtheid aan middeleeuwse sporen is het zeker niet ondenkbaar dat er zich meerdere woonkernen in dit gebied bevinden. Tijdens het bouwrijp maken van het gebied zal de Walcherse Archeologische Dienst daarom een bijkomende archeologische begeleiding uitvoeren om eventuele archeologische resten alsnog in kaart te brengen. Met name bij de aanleg van de wegcunetten en het ontgraven van de watergangen kunnen nog archeologische sporen opduiken. Deze begeleiding van de WAD zal geen vertraging noch bijkomende kosten met zich meebrengen. De Walcherse Archeologische Dienst wil dan ook minstens twee weken van tevoren op de hoogte gebracht worden van de aanvang van de werkzaamheden.

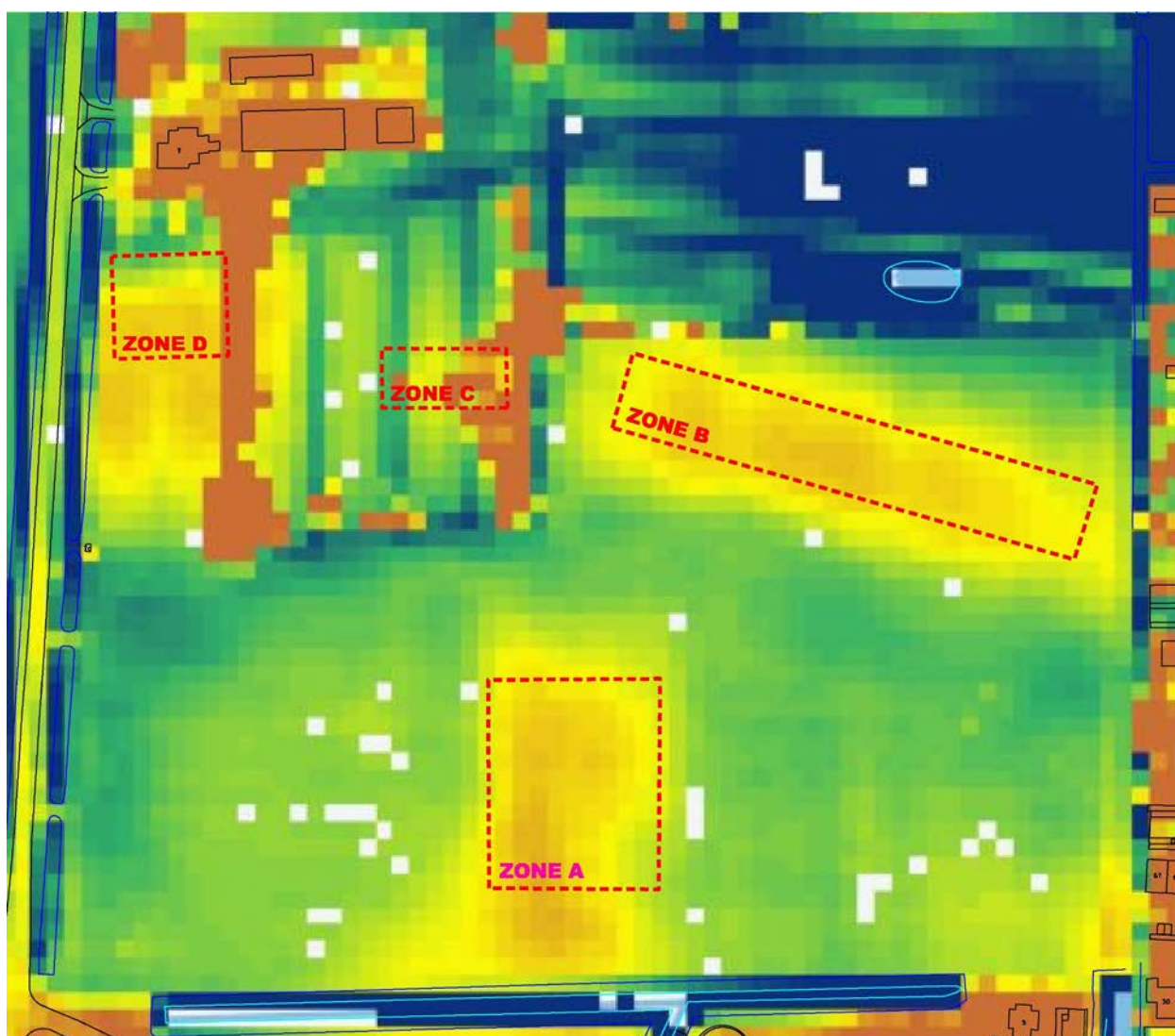

Fig. 1 – De verschillende onderzoekszones (A-D) op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). De (hoger gelegen) kreekruggen zijn geel weergegeven

Fig 2 - Overzichtsfoto van zone A gemaakt door een drone en vervolgens gegeorefereerd. Op de foto zijn meerdere, door greppels afgebakende erven herkenbaar (bron: GATE Archaeology)

Fig. 3 - Jeroen de Reu (GATE Archaeology) aan het werk met de drone in zone A

Fig. 4 - Aanleggen vlak met kraan en schaafebak

Fig. 5 - documentatie en inmeten sporen met GPS

Fig. 6 – Documentatie van profiel in zone C. Centraal op de foto is de (hoger gelegen) oeverwal te zien. Aan de linkerkzijde van de foto liep een smal kreekje. De donkere lagen vertegenwoordigen menselijke loopniveaus.

Fig. 7 – fraai bewerkt benen schijfje (veldfoto). De functie is voorlopig nog onbekend.

Fig. 8 - Leerlingen van het Calvincollege op bezoek op de opgraving

Fig. 9 - Leerlingen van het Calvincollege onderzoeken Middeleeuwse sporen op vondstmateriaal